

Sygn. akt I UK 424/18

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania L. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującego się
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 9 kwietnia 2018 r., którym zmieniono zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. w ten sposób, że przyznano ubezpieczonemu L. J. prawo do emerytury od dnia 4 grudnia 2017 r.

Organ rentowy wniósł skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 184 oraz art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst:

Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej: ustawa emerytalna), przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że do ustalenia okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze należy doliczyć okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy, przypadające po dniu 14 listopada 1991 r., podczas gdy do stażu pracy szczególnego rodzaju lub w szczególnych warunkach wlicza się tylko okresy faktycznego wykonywania pracy oraz okresy niewykonywania pracy wynikające z rozkładu czasu pracy i urlopu wypoczynkowego. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 listopada 2017 r. oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. W ocenie organu rentowego, istotne zagadnienie prawne wynika z tego, że do dnia 1 stycznia 1999 r. obowiązywały przepisy uniemożliwiające wliczanie okresów pobierania zasiłków do stażu pracy szczególnej. Staż tej pracy, niezbędny do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, należy oceniać z wyłączeniem okresu pobierania zasiłku chorobowego. Zdaniem skarżącego, skarga kasacyjna jest również oczywiście zasadna. Przez cały czas w obrocie prawnym funkcjonuje bowiem rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43), uniemożliwiające uwzględnienie okresu pobierania zasiłku chorobowego w stażu pracy szczególnego rodzaju lub w szczególnym charakterze. Natomiast wprowadzenie do ustawy emerytalnej w 2004 r. art. 32 ust. 1a nie stanowi zmiany merytorycznej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczony L. J. wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania i zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada dodać, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr

553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioszek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Przy powołaniu się w skardze kasacyjnej na przesłankę przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia

(postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze odniesiono się już do sformułowanego przez skarżącego problemu prawnego. Nie ma więc on waloru nowości. Sąd Apelacyjny w zaskarżonym orzeczeniu oparł się zaś na orzecznictwie Sądu Najwyższego. Skarga kasacyjna nie zatem także oczywiście uzasadniona.

Wypada zauważyć, że ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), która weszła w życie w dniu 1 lipca 2004 r., został dodany przepis w brzmieniu: „przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się: 1) okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, 2) okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego”.

W judykaturze utrwalił się pogląd, że w art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej ustawodawca wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, w którym niemożliwe

było w drodze wykładni ustalenie zasady pomijania w okresie ubezpieczenia okresów niezdolności do pracy z powodu choroby, oraz że przepis ten nie ma zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004 r. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361 i II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360; z dnia 7 lutego 2006 r., LEX nr 272581; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 204/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 106; z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 194/08, LEX nr 737378; z dnia 21 maja 2009 r., 370/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 20; z dnia 16 lipca 2009 r., II UK 388/08, LEX nr 533107; z dnia 5 listopada 2012 r., II UK 82/12, OSNP 2013 nr 19-21, poz. 230). Przy czym wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy emerytalnej okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z tej ustawy, obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 269; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 260; z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, LEX nr 989126; z dnia 7 października 2014 r., I UK 51/14, LEX nr 1621325).

Pogląd, że zastosowanie ustawy emerytalnej do osób, które przed dniem 1 lipca 2004 r. nie spełniły wszystkich warunków nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, nie narusza konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328 i z dnia 21 maja 2009 r., II UK 370/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 20), można uznać za trafny tylko jako rozumiany w ten sposób, że chodzi o "wszystkie warunki" przewidziane w art. 184 ustawy. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09 (OSNP 2011 nr 11-12, poz. 260), podkreślono, że sytuacja osób wymienionych w art. 184 ustawy emerytalnej, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględnianie ochrony praw w trakcie nabywania, aprobowane i wskazywane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości (por. wyrok z dnia 3 października 2002 r., Angel Barreira Pérez, sprawa C-347/00, ECR 2002 s. I-08191), znajdowało też

wyraz w orzecznictwie Sądu Najwyższego (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 27 kwietnia 2000 r., OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 620 oraz wyroki: z dnia 4 grudnia 2003 r., I PK 111/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 368; z dnia 24 września 2004 r., II PK 25/04, OSNP 2005 nr 10, poz. 141 i wcześniejszy z dnia 19 listopada 1993 r., II URN 47/93, OSNCP 1994 nr 5, poz. 117). Także Trybunał Konstytucyjny stosunkom tym niejednokrotnie dawał ochronę, jeżeli miały postać ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej, czyli sytuacji prawnej, która spełnia zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia prawa do emerytury pod rządami dawnej ustawy, bez względu na stosunek do niej ustaw późniejszych. Trybunał uznawał je za postaci praw podmiotowych, do których znajduje zastosowanie ochrona praw nabytych (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK 1999 nr 5, poz. 100; z dnia 23 listopada 1998 r., SK 7/98, OTK 1998 nr 7, poz. 114 i przede wszystkim orzeczenie z dnia 11 lutego 1992 r., K 14/91, OTK 1992 nr 1, poz. 7).

W tej sytuacji, jak trafnie przyjęły Sądy obu instancji, art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej nie ma zastosowania do ubezpieczonego. Status prawny okresu niezdolności do pracy, za który ubezpieczony uzyskał świadczenia z ubezpieczenia chorobowego, należało więc ocenić na podstawie "zasad sprzed wejścia w życie" powołanego przepisu.

Przed uchwaleniem art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, problem zaliczenia do okresu pracy w warunkach szczególnych okresów niezdolności do pracy rozstrzygała między innymi uchwała Sąd Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, OSNP 2004 nr 5, poz. 87; stwierdzająca, że do okresu pracy w szczególnych warunkach, o jakich mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.), wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania tego stosunku pracy, przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Podobnie w wyroku z dnia 5 listopada 2012 r., II UK 82/12 (OSNP 2013 nr 19-20, poz. 230) Sąd Najwyższy przyjął, że do okresu pracy

w szczególnych warunkach uprawniającego do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zalicza się okres urlopu wypoczynkowego i urlopu macierzyńskiego. Zaprezentowaną linię orzeczniczą potwierdzają także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05 (LEX nr 272581); z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07 (OSNP 2008 nr 21-21, poz. 328); z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 204/07 (OSNP 2009 nr 7-8, poz. 106); z dnia 16 lipca 2009 r., II UK 388/08 (LEX nr 533107). Inaczej traktowany jest natomiast urlop wychowawczy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 193/15, LEX nr 2048968; z dnia 4 września 2014 r., I UK 6/14, LEX nr 1511194).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).